

Měšťan, Antonín

[Viktora, Viktor. Záblesky renesance v české literatuře: k projevům renesance se zřetelem k plzeňskému prostředí]

Opera Slavica. 2002, vol. 12, iss. 3, pp. 44-45

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117716>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

komunikace a jejích součástí, včetně komplementarity, erotiky a tělesné přitažlivosti. Poté následuje analýza mikrostylu (délka vět, figury, opakování, konstrukce vět) stereotypně v dopisech M. Cvetajevové B. Pasternakovi, R. M. Rilka M. Cvetajevové, M. Cvetajevové R. M. Rilka atd. Originální je hned další rozbor zvukové stylistiky a psychoanalýza mikrostylu, stejně jako spojitost s Goethovou Korespondencí s jedním dítětem jako pretextem. Jde zjevně o pečlivou, detailní práci, která se prázdny prostor mezi minuciózností epistulárního artefaktu s jeho sociálními a psychologickými prameny snaží překlenout pojmy makrostyl a mikrostyl, pretext a intertext, ale zjevně i tu chybí nějaké jednodušší a vystižnější ukotvení, které by v jednom gestu prozření nahlédlo celou problematiku z nečekaného a objeveného zorného úhlu. Nicméně i ono únavné shromažďování faktů a třídění a srovnávání znamená značný posun.

Grübelova práce je svým materiálem také slavistická; opírá se výchozí koncepcí Michaila Bachtina, Jana Mukařovského a Romana Ingardena – někam však z této „svaté trojice“ vypadli další – včetně Reného Wellka. Ingardenu postupuje diachronně a zkoumá pak teleologii a tzv. vnější a vnitřní uměleckou hodnotu. Jádrem jeho výkladu je axiologie prostoru v próze, axiologie v mytizaci a remytizaci, axiologie staré východoslovanské etikety, literatury 18. a 19. století, v níž zkoumá metafrázi, parafrázi a variaci v hodnotovém poli, mj. u Simeona Polockého, Alexandra Puškina, také u Mariny Cvetajevové a Borise Pasternaka, ale především různé způsoby reaxiologizace, hodnotových posunů až ke Gogolově grotesce a Chlebnikovově *Zangezi* – dílo překvapivě končí analýzou Müllеровy dramatizace románu A. Beka *Volokolamskoje šosse* (*Za námi Moskva*). Grübel ukazuje ruskou literaturu a její evoluci jako permanentní úsilí o hodnotu, o její transformaci, jako hru s hodnotou a na hodnotu až k samotné hraně vnímatelnosti. Je to komplexní pohled ze zorného úhlu, který by měl být běžný, ale jenž se ukázal až překvapivě nekonvenční.

Ivo Pospíšil

Viktora, V.: Záblesky renesance. K projevům renesance v české literatuře se zřetelem k plzeňskému prostředí. Západočeská univerzita v Plzni 2002, 99 s.

Nápaditě nazval plzeňský literární vědec svou studii *Záblesky renesance*. Už dlouho se uvažuje o tom, zda vůbec existovala česká literární renesance, tzn. zda byla u nás renesanční beletrie. Zcela určitě byly ony „záblesky“, víc toho však sotva najdeme. A je Viktorovou zásluhou, že upozornil na úlohu Plzně v tomto ohledu, neboť dosud se uváděly hlavně Praha a Olomouc.

Viktora velmi poučeně probírá ty literární památky, které je nějakým způsobem možné uvést do souvislosti s renesancí. Po zásluze zdůrazňuje úlohu plzeňských *Frantových práv* a poukazuje na latinskou tvorbu západočeských literátů. Výsledky, k nimž Viktora dospěl, obohatí a zpřesní naše znalosti o českém písemnictví od 15. do 17. století. Pro komparatisty (a zejména pro slavisty) vyvstává při četbě Viktorovy knihy několik otázek. Především bychom rádi věděli, jaké paralely (a rozdíly) jsou mezi plzeňským literárním životem a písemnictvím Norimberku, s nímž byla Plzeň ve velmi těs-

ných vztazích. A jak to bylo s literaturou Krakova? Krakov byl s katolickou Plzní rovněž ve spojení a *Frantova práva* sehrála v Polsku značnou úlohu. Je ovšem pravda, že renesanční beletrie se vyvinula nejen v chorvatském, ale také v polském (a uherském) prostředí daleko významnějším způsobem než v českém prostředí. To je odedávna známo. Český deficit zatím nebyl – bohužel – vysvětlen, což je škoda. Vždyť zejména v Polsku hrála česká literatura do začátku 16. století velkou úlohu. Bohužel nedošlo k následovnému polskému literárnímu vlivu v Čechách. Proč?

Příznačný je název 3. kapitoly: *Plzeň humanistická nebo renesanční?* (s. 41). Zarází slovo „nebo“ naznačující, že nebylo možné obojí. Skutečně? Viktora uvádí na různých místech (s. 48, 52, 53, 54 a jinde) vztahy Plzně k Polsku, zejména ke Krakovu, české a polské písemnictví však nesrovnává. Je to škoda – možná, že by se daly zjistit zajímavé shody a rozdíly mezi Plzní a Krakovem v tehdejší době (poučné je autorovo srovnání Plzně s Olomoucí).

Viktora významně přispěl k poznání českého literárního života předbělohorského období. A jeho – nevyslovené – otázky po středoevropských souvislostech oné doby stojí za zevrubnou odpověď.

Antonín Měšťan

Ukrajinský modernismus a souvislosti

Ukrajins'kyj modernizm zl stolit'oji vistani. Aktual'ni problemy sučasnoji filologii. Literaturoznavstvo. Zbirnyk naukovych prac', vypusk X, special'nyj, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Rivnens'kyj Der'zavnyj Humanitarnyj Universytet, Centr miždyscyplinarnych studij, Rivne 2001.

Téma ukrajinské moderny, o níž se v sovětském období psalo jen poskovnu – pokud vůbec – prožívá dnes obrovský boom, stává se tématem módním, k němuž každý cítí povinnost se vyjadřovat (viz přehledové recenze: I. Pospíšil: *Originální pohled na modernismus* [Solomija Pavlyčko: *Dyskurs modernizmu v ukrajins'kij literaturi*, 1999], L. Štěpán: *Pohled na modernismus přes hranice proudů a vlivů* [A. Korniejenko: *Ukrajinski modernizm. Próba periodyzacii procesju historiczno-literackiego*, 1998], obě *Slavica Litteraria*, X 3, 2000, s. 85-89). Kromě západoevropské a americko-kanadské ukrajinistiky se k němu vyslovují především ukrajinisté ukrajinští, ruští a polští – stav naší literárněvědné ukrajinistiky vůbec i ve vztahu k tomuto tématu nebudu komentovat. Stejně jako postmoderna je i moderna předmětem více či méně minuciózních analýz; patří k nim i přítomný svazek, který vydala univerzita v Rovně (Rivne) a do něhož přispěli mladí i starší, zkušenější ukrajinští badatelé z různých univerzitních pracovišť a akademie věd, mj. z Kyjeva, Žitomiru (Žytomyru), Užhorodu, Oděsy a Rovna.

Sborník se dělí do pěti oddílů. První (*Teoretični zasady modernizmu*) obsahuje sedm studií. Je příznačné, že v ukrajinistickém sborníku o modernismu nechybí to, co běžně absentuje v středoevropských, západoevropských a amerických pojednáních na toto téma, totiž spojitost s folklórem. Píše o něm na počátku Hryhorij Špoň: ukazuje, že v tomto případě nejde o vytváření dvojic typu literatura – sociologie, literatura – filozo-